

ZPRAVODAJ SPŠ STROJNICKÉ A SOŠ PROF. ŠVEJCARA, PLZEŇ

ČÍSLO 8 – DUBEN 2022

UVNITŘ TOHOTO VYDÁNÍ:

**DRUHÉ MÍSTO V
ANGLICKÉ SOU-
TĚŽI** 1

**VÍTĚZ KRAJSKÉ-
HO KOLA OLYM-
PIÁDY Z DĚJE-
PISU** 1

**STUDENTI PO-
SLALI PŘES
12 000 Kč NA
CHARITU** 2

**MINULOST
TECHNIKY -
TECHNIKA MI-
NULOSTI** 2

**RUMUNSKO
DÁVNO NENÍ DI-
VOČINA 7** 3

DRUHÉ MÍSTO V ANGLICKÉ SOUTĚŽI

Monika Pernicová

Dne 31. 3. proběhlo v kampusu Západočeské univerzity v Plzni finále krajské on-line soutěže v porozumění anglickému odbornému textu Kontext. Z našich žáků se nejlépe vedlo Aleně Voříškové, která obsadila krásné 2. místo. Gratulujeme!

Kromě Aleny reprezentovali naši školu Matouš Slavotínek, Tomáš Nádraský a Aleš Lokvenc. Všichni soutěžící nejprve řešili on-line test, na jehož základě bylo vybráno pět respektive 6 postoupivších, kteří předstoupili před komisi do posledního, ústního kola.

VÍTĚZ KRAJSKÉHO KOLA OLYMPIÁDY Z DĚJEPISU

Ivana Kopečková

5. dubna 2022 se v prostorách Krajského centra vzdělávání v Plzni uskutečnilo krajské kolo 51. ročníku olympiády z dějepisu pro střední školy. Tématem byla „Šlechta v proměnách času“ se zaměřením na středoevropskou šlechtu v letech 1648-1948. Vítězem krajského kola olympiády z dějepisu je Filip Eret, náš student Informačních služeb.

Ze 17 nejlepších studentů gymnázií a odborných škol porotu nejvíce zaujal náš student druhého ročníku oboru Informační služby Filip Eret, kterému toto vítězství otevřelo cestu do celostátního kola. Filip sám říká, že „už samotná příprava na tuto soutěž byla velmi zajímavá a zúčastnit se bylo pro mě přínosné v mnoha směrech. Nemyslím tím jen samotný diplom a výhru, ale především jsem získal nové zkušenosti a naučil se nové věci. Teď se chci zaměřit na celostátní kolo, na které se moc těším.“ Celostátní kolo proběhne v termínu od 22. do 25. května 2022 v Hradci Králové. Podmínkou účasti je vytvoření odborné práce na téma „Šlechtic mého regionu“, na které již Filip pilně pracuje.

Filipovi gratulujeme, děkujeme mu za skvělou reprezentaci naší školy a zároveň mu držíme palce!

AUTOŘI:

- Mgr. I. Kopečková
- Mgr. M. Pernicová
- Ing. P. Vlček
- Ing. J. Gruber
- B. Horová

STUDENTI POSLALI PŘES 12 000 KČ NA CHARITU

Barbora Horová, 2.D

Po celý březen 2022 studenti druhého a třetího ročníku oboru Informační služby SPŠ strojnické a SOŠ prof. Švejcara v Plzni četli knihy do projektu Čtení pomáhá, do něž se přihlašují žáci ze základních a středních škol. Díky úspěšnému ověření znalostí formou testu, honorovaného částkou 50 Kč, která měla být věnována charitativní činnosti, odeslali žáci na různé sbírky 12 200 Kč.

Na webové stránce projektu je seznam literatury, ze kterého si žáci zvolí knihu, tu přečtou a následně si ověří své znalosti pomocí krátkého kontrolního testu. Když uspějí, dostanou kredit 50 Kč. Peníze si však nenechávají pro sebe, ale věnují je na některou z nabízených charit. Aby měli studenti oboru Informační služby správnou motivaci, tak probí-

hala mezi druhým a třetím ročníkem soutěž. Která třída přečte více knih, dostane sladkou odměnu. Soutěž vyhrál druhý ročník s počtem 191 správně zodpovězených testů, třetí ročník měl 53 úspěšných testů, dohromady tedy žáci zvládli 244 testů. Tím pádem poslali studenti na různé dobročinné sbírky 12 200 Kč. Nejčastějšími charitami se staly Lyžařské závody pro všechny, Abilympiáda v Jedli, Truhlářská dílna v Keni, Lépe slyšet, lépe žít a Psí pomocník hrdina. Nejvíce přečtených knih od jednoho studenta bylo 35, a to od slečny Barbory Tauberové ze 2.D, která dostane speciální odměnu.

„Čtení pomáhá je skvělý projekt, který jsme si celá třída moc užila, určitě v tom budeme pokračovat i nadále,“ uvedla účastnice ze 2. D.

MINULOST TECHNIKY - TECHNIKA MINULOSTI

JAK PŘIJÍT NA KLOUB JEŽKOVI

Josef Gruber

V každém správném muži se skrývá kluk. Není to tak dlouho, co jsem už asi po stošedesáté sáhl po Záhadě hlavolamu spisovatele Jaroslava Foglara, a protože choroba, která vymetla celý svět, dosáhla v té době svými špinavými chapadly i na mne, přečetl jsem opětovně celou „stínadelskou“ trilogii plus jeden ze čtvrtých dílů, jejichž autorem ovšem už není Jestřáb Foglar. Ústředním motivem těchto děl je hlavolam, zpopularizovaný jako „ježek v kleci“. Kde se vlastně vzal?

Když jsem se zajímal o původ tohoto hlavolamu (můj zájem byl motivován i touhou vytisknout ježka na 3D tiskárně), dostal jsem se k výborné studii Miloše Dvorského Mýtus zvaný Stínadla a objevil jsem mimo jiné web jezcvkleci.cz (z něho jsem si vypůjčil první 3 obrázky), což jsou dva zdroje, v nichž je vše podrobně zdokumentováno. V podstatě tedy nemám co dodat, ale jeden nápad jsem přece měl. Popíšu jej v závěru.

Jaroslav Foglar měl jednu slabost (kdo nějakou

odmítal o věci bavit. Takto „vyrobil“ kromě Záhady hlavolamu

obr. 2

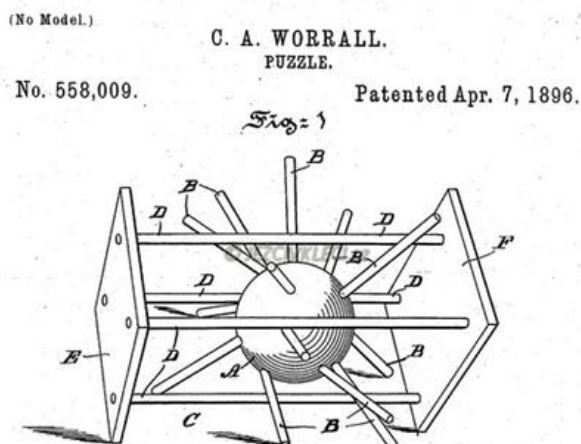
i záhadu s malým z. Postupem času totiž Foglar sám uvěřil svému autorství ježka v kleci. Dokonce oslovil Úřad průmyslového vlastnictví, ten však žádost o uznání autorství zamítl. Není to žádná pradávna historie, hovoříme o 90. letech 20. století. Během pátrání úřadu i různých nadšenců vyšlo najevo, že velice podobný hlavolam byl patentován v USA v roce 1896 (obr. 1) a určitě indicie naznačují, že princip je o dost starší (1886). Navíc sám

autor patentu z r. 1896 C. A. Worrall píše, že vymyslel nové zdokonalení hlavolamů (což potvrzuje údaj, který uvádím dále). Worrallův hlavolam nebyl pravděpodobně nikdy vyroben. Podařilo se zjistit, že nejstarší

známé hlavolamy na principu Foglarova „ježka“ byly vyráběny v Brooklynu pod názvem The Trilby Puzzle (obr. 2), doložen je rok 1895. Současně se objevil i hlavolam The Star and Garter Puzzle (Hvězda a opasek, později had), který můžeme s nadsázkou nazvat „2D verzi“ ježka v kleci (obr. 3). Jednalo se o odlitky. „Ježek“ se postupně dostal do Evropy, pravděpodobně jej zkoušeli vyrábět i čeští řemeslníci, a nějak tak se s ním mohl v dětství setkat i Foglar. Na hlavolam se postupně zapomělo (válka), a proto se mohlo zdát, že Jaroslav Foglar je jeho autorem. Různé varianty ježka v kleci se u nás vyrábějí nepřetržitě od 40. let právě v návaznosti na Foglarův román. Materiálem je kov i dřevo, plast i sklo, pamatují i vystřihovánku časopisu ABC, kdy byl ježek vyroben v kombinaci papíru a modelářských lišt. Sám Foglar ukazoval na besedách ježka, který odpovídal románově

obr. 3

obr. 1

nemá), a tou byla ješitnost. Pokud se sám neprohlašoval za autora některých převzatých námětů, mlžil, nebo se alespoň

předlože, byl vyroben neznámým autorem a v roce 1997 byl spolu se spisovatelovým deníkem ukraden. Dosud se nenašel. Pro televizní seriál z roku 1969, který jsem jako kluk hltal (je tomu tak dodnes, ale nemusíte to o mě šířit), vyrobil hlavolam barrandovský zámečník pan Bednář.

Přestože Jaroslav Foglar hlavolam nevymyslel, jeden primát mu náleží. Jejím samotným názvem „ježek v kleci“. Jako *The Hedgehog in the Cage* se dostal i do světa. Foglar pracoval svého času jako copywriter – reklamní textař a dále se mu vymýšlet chytlavé názvy. Tak dal nový kabát vícero nápadům, které popisuje ve svých pracích. Stačí si vzpomenout na jeho talent vymyslet neobvyklá, tajemná až bizarní jména románových postav (Vont, Komour, Hačičík, Losna, Mažňák, Dymorák aj.), záměrně kontrastující s „kladasy“ Mirkem Dušinem a jeho kamarády.

obr. 4

Co se týče 3D tisku ježka, narazil jsem na jednu bakalářskou práci, citovanou v závěru, autor v ní uvádí výkresy, stylem technického kreslení odpovídající době před 60 – 70 lety, tvar ježka i klece koresponduje s ježkem z let 1955 – 1958 (viz web jezcivkleci.cz). Nicméně vyjmout se mi jej nepovedlo, těžko se ježek udržel v prstech (obr. 4) Jinak je tomu s ježkem staženým ze serveru thingiverse.com ([Hedgehog in the cage \(Ježek v kleci\) by svenny - Thingiverse](https://www.thingiverse.com/thing/1101239227)), autor uvádí, že předlohou byl hlavolam používaný pro mistrovství světa v „hedgehog freeingu“ („osvobozování ježka“). Sice bych nevyhrál (rekord je prý 3 sekundy), ale ven i dovnitř ho dostanu (obr. 5).

Protože mě zajímalo, zda téma oslovuje i dnešní mladou generaci, vytvořil jsem dotazník, který jsem odeslal cca 50 žákům, které učím. Vrátilo se mi 21 odpovědí, ne všichni odpovíděli na všechny otázky, pouze jeden respondent uvedl, že mu pojem „ježek v kleci“ nic neříká. 20 re-

spondentů vědělo, oč jde, 3 napsali, že jde o hlavolam, ostatní jej víceméně přesně popsali. Foglara jako autora románu určilo 19 respondentů (tedy všichni, kteří na otázku odpověděli), název prvního dílu *Záhada hlavolamu* uvedli 2, ostatní napsali Rychlé šípy, což se dá uznat.

Dílo samotné četlo už méně respondentů (6), 5 čtenářů dílo velmi zaujalo, po jednom uvedli, že „si připadali úplně mimo“, byla to součást školní četby, jeden knihu nedočel a jeden uvedl, že zná i pokračování (bylo možno uvést více odpovědí). Jana Tleskače správně identifikovalo 8 resp. z 12, rovněž 9 ze 14 vědělo, že ježek ukrýval plán létajícího kola. Čili Rychlé šípy a ježek v kleci jsou stále aspoň nějak v povědomí i v dnešním přívalem jiné zábavy.

Úplně na závěr dodám, že mě vždycky zajímalo, jak do malé kuličky „narvat“ celý výkres (což samozřejmě nejde). Spisovatel Jaroslav Velinský, bohužel již zemřelý Foglarův skautský svěřenec, známý také jako trampský písničkář Kapitán Kid, to ve svém pokračování Foglarovy trilogie originálně řeší. Velinského pokračování mě nadchlo, je podle mne kongeniální a skoro „foglarovštější než Foglar“.

Podle Foglara ježka vyjmout nezkoušejte, je to jen romantika...

Použito:

DVORSKÝ, M. *Mýtus zvaný Stínadla*. Vyd. 3. Praha : Naklad. Zd. Bauer, 2018.

Historie hlavolamu Ježek v kleci. [online]. [cit. 2022-05-01]. Dostupné z www.jezcivkleci.cz.

DRATVA, Jakub. *Aplikace moderních technologií pro výrobu modelu hlavolamu ježka v kleci* [online]. Brno, 2015 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/11012/39227>. Bakalářská práce. Vysoké učení technické v Brně. Fakulta strojního inženýrství. Ústav strojírenské technologie. Vedoucí práce Josef Sedlák.

obr. 5

RUMUNSKO DÁVNO NENÍ DIVOČINA

DÍL 8: PŘES PEVNOST ALBA IULIA A SOLNÉ DOLY DO CLUJ-NAPOCA

Petr Vlček

Po přejezdu hor následuje návštěva kulturních památek. První zastávkou je královská pevnost Alba Iulia. Je tu klášter, dvě muzea, místnost králů a katedrála sv. Michala, kde se korunovali rumunští králové, a zbytek pevnosti je dodnes vojensky využit. Místo je hojně domorodci navštěvováno. V muzeu je přehled rumunských dějin. Navštěvujeme vše vyjmenované.

Alba Iulia (maďarsky Gyulafehérvár česky Karlovský Bělehrad) je město v Rumunsku, hlavní město a centrum župy Alba na řece Mureș. Žije tu přibližně 64 tisíc obyvatel.

Osídlení města sahá až do mladší doby kamenné, ze které pocházejí archeologické nálezy z roku 1942, zdokumentované v severovýchodní části města Lumea Nouă. V době starého Řecka se Alba Iulia nazývala Apulon, jak zmiňuje například Klaudios Ptolemaios. A. I. byla ekonomickým a společenským centrem celé tehdejší Dácie. Po dobytí země Římany roku 107 před Kristem zde bylo ustanoveno hlavní město části provincie známé jako Dacia Apulensis a v něm opevněný tábor Castrum Apulensis, v němž sídlila jednotka římských legií. Název města se během 160 let římské nadvlády změnil na Apulum. V

této době to bylo jedno z největších měst celé Dácie. Bylo správu pro veškeré doly nejen na zlato a stříbro v západním území Sedmihradska. V době krize nejprve roku 271 Římané vybojovali město zpět, ale během 4. století je ovládli barbaři východogermánských kmenů (Ostgoti, Gepidové) a po nich je osídlili dosavadní nomádi Avaři a Maďaři. Během 6. století sem začali pronikat Slované, podřízení avarské vládě.

V 9. století je město nazýváno Bálgrad (podle staveb z bílého vápence: Bílý hrad či Bílé město). V maďarských písemných pramenech se uvádí, že město bylo centrem vévodství. Po rozšíření

křesťanství a vzniku biskupství tu v 11. století vznikla první katedrála; současná architektura je druhou stavbou, o jedno století mladší. Z jihu město opakovaně ohrožovali Bulhaři a Osmanští Turci. Roku 1442 sedmihradský vojvoda Jánoš Hunyády vybojoval proti Osmanům část území. Během jeho vlády bylo vybudováno souvislé opevnění města a rozšířena i katedrála archanděla Michaela, ve které byl po smrti pohřben.

O dalších 100 let později, v roce 1541 za vlády Štěpána Báthoryho se město stalo sídlem Sedmihradského vévodství, kterým zůstalo až do roku 1690. V této době se tu rozvíjela kultura a vzdělanost – vznikla akademie a knihovna; v 17. století byla z důvodů stálého tureckého ohrožení kolem města vybudována dokonalá pevnost s kasematami, jedna z mála v Rumunsku dodnes dochovaných. V 19. století bylo město napojeno na železniční síť.

Roku 1918, v době velkých politických a společenských změn na celém světě, zde došlo k paktu o sjednocení Sedmihradska a Rumunského království. Po tomto politickém kroku si již země zachovala zhruba dnešní rozsah i hranice. Stalo se tak 1. prosince 1918, tento den je dodnes v Rumunsku státním svátkem jako Den Unie. Roku 1922 tu byl korunován král Ferdinand Rumunský.

Po prohlídce jedeme směr Teius, Aiud, Turda. U města jsou obrovské solné doly. Částečně se tu ještě těží, ale vytěžené komory jsou přístupné. Zaplatili jsme vstupné a prošli jsme historickou expozicí. Můžeme vidět starý „kolotoč“ na vytahování soli z dolů. Původně byl poháněn koňmi, pak elektřinou. Byl v provozu asi 200 let. Chodíme přímo v žile soli. Takže se dobře inhaluje a dýchá. V jedné

z menších vytěžených komor je astmatická léčebna.

Dá se dále sjet výtahem nebo

Alba Iulia

sejít po schodech dolů do obrovské vytěžené solné komory. Má rozměry asi dvou fotbalových stadiónů a hluboká je okolo 100 metrů. Na dně je „pastička“ na peníze turistů. Lze tu hrát tenis, minigolf, je tu ruské kolo, malé odchody se suvenýry a občerstvením. Dá sjet ještě asi o 50 metrů níže, kde je solné jezero a lze tu půjčit loďky. Voda je nasycená solí, takže

Cluj — Napoca

se hodně těžce pádluje.

Po prohlídce dolu se jdeme koupat do propadlých zatopených štol, kde je opět slaná voda jako v Tergischiolu, čili jde o vnitrozemské

„Mrtvé moře“ Rumunská. Jsou to malé kružnice o přibližném průměru 30 metrů, ale hluboké v desítky metrů.

Další naše cesta vede do Cluj-Napoca, kde má syn zájem o dopravu. V dále jsme uviděli známou rumunskou soutěsku Cheila. Vypadá nádherně. Mysleli jsme, že přes ni vede silnice, ale nějak jsme špatně přečetli mapu. A tak jsme jeli jinudy, ale překrásnou zemědělskou krajinou. Návštěvu soutěsky jsme odložili na zítřek.

Jeli jsme směr Cornesti, Buru, údolím řeky lerta jsme dojeli do Baisoary. Dále na Sacel, Falisea Cluj-Napoca. Jdeme ještě projít večerním městem a na vynikající večeři.

Kluž (=foneticky, Cluj-Napoca, dříve česky Kolozšvár, maďarsky Kolozsvár)

je město v rumunském Sedmihradsku. Leží v župě Cluj a zároveň je jejím správním střediskem. Ve městě žije 324 576 obyvatel (2020) a je tak druhým největším městem v Rumunsku. Jde o kulturní centrum celého Sedmihradska, nacházejí se zde vysoké školy, univerzita (1919) a výzkumné ústavy. Nalézá se zde také mnoho průmyslových závodů z vícera odvětví (vyrábí se zde porcelán, obuv a pivo Ursus). Stále zde žije početná maďarská menšina. Ve starověku zde existovalo dácké sídliště Napoca, které obsadili Římané za císaře Trajána v letech 101 až 106, vybudovali v něm vojenský tábor při řece Malý Someš (Someșul Mic). Správním sídlem římské provincie Dacia se sídlo stalo za císaře Hadriána v letech 117 až 137 n. l., kdy bylo nazváno Claudiopolis a získalo městská práva (status municipium). V roce 250 je vyplenili Germáni a Karpové, po nich následovaly invaze Gótů a Skytů. K novému rozmachu došlo od 13. století

bylo ustaveno správním střediskem uherské župy.

Roku 1270 získalo město od uherského krále Štěpána V. městská práva, následkem toho se začalo prudce

**SPŠ STROJNICKÁ A SOŠ
PROF. ŠVEJCARA, PLZEŇ**

Klatovská 109,
301 00 Plzeň

Telefon: 371 510 811 - vrátnice,
371 510 825 - sekretariát.

rozzrústat; od roku 1272 sem přicházeli němečtí kolonizátoři a řemeslníci, ti původní latinský název přeložili na Klausenburg. Roku 1443 se zde narodil Matyáš Korvín. Historické centrum města s chrámem sv. Mikuláše a radnicí bylo opevněno hradbami. Roku 1550 ve městě zvítězila náboženská reformace, v čele stáli luteráni vedení Gá-

Solné doly Turda

sparem Heltou, a kalvínci. Proti nim Štěpán Báhory roku 1581 založil jezuitskou kolej s akademií, která byla nejstarší univerzitou severního Rumunska. Samostatnost Transylvánie a obrana proti osmanským Turkům pod vládou knížete Michala Chrabrého trvala ve spojení s Habsburky až do jeho zavraždění roku 1601.

Mezi lety 1790 a 1848 a znovu pak 1861–1867 byla Kluž hlavním městem velkoknížectví Sedmihradská; dodnes zůstala jeho kulturním centrem. V rámci habsburské monarchie do roku 1918 město patřilo Uhersku, od té doby samostatnému Rumunsku. Za druhé světové války bylo obsazeno horthyovským Maďarskem, stejně jako jižní část Slovenska. Od roku 1947 patří opět pod Rumunsko.

© 2021, pro školní zpravodaj (pokračování příště)

(Foto a montáž JG)